

leden 2010

Deportace cizinců charterovými lety Evropské unie

Martin Rozumek

Abstrakt:

Rada Evropské unie vydala již v roce 2004 rozhodnutí o organizaci společných letů za účelem navrácení vyhoštěných cizinců, kterým se upravuje společný postup států EU. V praxi ovšem toto rozhodnutí způsobuje značný rozruch, a to zejména s ohledem na ochranu lidských práv a důstojnosti deportovaných cizinců.

***

21. října 2009 v noci uskutečnily Francie a Velká Británie společný let z pařížského letiště Charles de Gaulle a deportovaly tři Afghánce, kteří se pokusili bez povolení dostat přes Calais do Velké Británie, zpět do Afghánistánu. Ačkoliv se let měl uskutečnit z letiště v Lille, letadlo odstartovalo v absolutní tajnosti z Paříže. V Lille se totiž shromáždilo množství demonstrantů včetně hlavního lídra francouzské Socialistické strany Martine Aubrey. Demonstranti protestovali proti této praxi, která může vést k fatálnímu ohrožení lidských práv cizinců v zemi jejich původu. Vzhledem k tomu, že ze strany Francie se jednalo o první letadlo, které bylo vypraveno od roku 2005, vzbudila tato akce velký rozruch jak na straně levicové opozice, tak také části pravice. Francouzský ministr pro přistěhovalectví Eric Besson pro uklidnění situace uvedl, že každý z deportovaných mužů dostal 1900 liber, aby jim byl usnadněn přechod do vlasti a aby si mohli v Afghánistánu plnit své životní cíle. V reakci na toto prohlášení vznikla petice, kterou podepsalo asi 10 000 lidí, která žádá zastavení násilných deportačních letů. Ve společném prohlášení uprchlické organizace uvádějí, že „Afghánistán je země ve válce. A není možné, aby se posílali zpět ti, kteří utekli ze své země, aby hledali ochranu v Evropě“.

O několik dní později oznámila italská letecká společnost Air Italy, že již nehodlá asistovat vládě Velké Británie s násilnými návraty odmítnutých žadatelů o azyl do Iráku. Důvodem bylo odmítnutí převzetí 30 Iráčanů iráckými úřady, které společnost Air Italy přepravovala. V letadle, kde sedělo 40 osob, bylo jen 10 přijato zpět do Iráku, zbytek musel být převezen zpět do detenčního centra ve Velké Británii. Francesco Cesari za Air Italy uvedl, že i

obchodní záležitosti se musí občas konfrontovat se svědomím a že právě svědomí bylo důvodem zastavení těchto letů.

K situaci se vyjádřil i Úřad Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, v posledních měsících totiž začaly členské státy násilně deportovat také Iráčany pocházející z centrálního Iráku. V této oblasti je situace porušování lidských práv kritická a dochází zde k různým útokům na obyvatele. Ve své zprávě z dubna 2009 doporučuje, aby vlády členských států zvážily navrácení takových uprchlíků a poskytovaly těmto lidem ochrany, a to až do doby, kdy se zlepší situace dodržování lidských práv v Iráku.

Francouzský prezident Nicolas Sarkozy se však nevzdává a navrhl na Evropském summitu v Bruselu společně s italským premiérem Silvio Berlusconi spuštění „charterových letů“, které by financovala EU a organizovala by je Agentura FRONTEX (Evropská agentura pro řízení operativní spolupráce na vnějších hranicích členských států EU). Ačkoliv Komise nevyjádřila výslovný souhlas, uvedla, že zjistí možnosti uskutečňování takových letů. Tento návrh vyvolal vlnu kritiky, a to jak ze strany lidsko-právních organizací, tak ze strany široké veřejnosti. Největší obavou je, že společné lety povedou k masovým nuceným návratům a jednotlivé případy budou opomíjeny, jak se ostatně děje v případě operací italské vlády a Frontexu při nezákonném navrácení cizinců zachycených ve Středozemním moři do Libye. Postup italské vlády je ve zřejmém rozporu s mezinárodním právem, a to čl. 33 Ženevské úmluvy o ochraně uprchlíků (pravidlo non-refoulement) případně čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práva a základních svobod (zákaz mučení a nelidského zacházení).

Podle výpovědí některých deportovaných osob není výjimkou, že se při těchto deportačních letech používá násilí, údajně dostávají uprchlíci na palubě léky na uklidnění, jsou svazováni, umlčovani a bití. Úřady ospravedlňují tyto praktiky tím, že deportované osoby jsou zločinci a chovají se násilnicky. Ve vyspělé společnosti není ale možné považovat uprchlíky za zločince a jejich odpor vůči bití a svazování vnímat jako násilnické chování. Je přitom faktem, že i v migračně vyspělých státech dochází při násilných deportacích ke zdravotnímu poškození deportovaných osob nebo i jejich úmrtí, např. smrt nigerijského občana p. Omofumy deportovaného z Rakouska do Bulharska nebo nigerijského občana pana Aikpitanhiho deportovaného ze Španělska. Jistou nadějí k zajištění důstojného průběhu nuceného návratu by mohla být efektivní realizace monitorování nucených návratů, kterou předpokládá článek 8 odst. 6 tzv. návratové směrnice práva EU. Podle něj mají státy povinnost zajistit efektivní monitoring průběhu nucených návratů cizinců. Nicméně na přání řady států byla ze Směrnice vyškrtnuta povinnost zajistit nezávislý monitoring průběhu deportací, který např. velmi dobře realizuje lucemburský Červený kříž, a lze proto předpokládat, že členské státy EU zvolí neefektivní státní monitoring průběhu deportací, který s velkou pravděpodobností žádné nedostatky nezjistí.

Výše zmíněné rozhodnutí Rady je právním rámcem pro společně organizované lety pod vlajkou Evropské unie, vše se tedy zdá být v souladu s právem, je ovšem skutečně brán ohled na práva jednotlivců? Afričtí uprchlíci, násilně deportovaní zpět do alarmujících detenčních zařízení v Libyi, o tom vědí své a politici nad tím pevně zavírají oči.

Článek vznikl v rámci projektu Regularizace jako jeden z nástrojů v boji proti nelegální migraci, který je financovaný z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

O autorovi:

JUDr. Martin Rozumek je ředitelem Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz